

9110 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)

Koordinator obecny i w poprzednim badaniu:

2006-2008: Marcin Kiedrzyński, Janina Jakubowska-Gabara, Józef K. Kurowski

2013: Reczyńska Kamila, Świerkosz Krzysztof

2014: : Reczyńska Kamila, Świerkosz Krzysztof

Eksperti lokalni obecni i w poprzednim badaniu:

2006-2008: Szczęśniak Ewa, Świerkosz Krzysztof, Reczyńska Kamila, Kurowski Józef, Andrzejewski Hieronim, Wierzbę Marek, Kiedrzyński Marcin, Załuski Tomasz, Kucharczyk Marek, Nobis Marcin, Piwowarczyk Renata, Kozak Maciej

2013: Reczyńska Kamila, Świerkosz Krzysztof

2014: Reczyńska Kamila, Świerkosz Krzysztof, Kiedrzyński Marcin, Kurowski Józef, Andrzejewski Hieronim, Orlik Anna, Załuski Tomasz, Paszek Iwona, Kucharczyk Marek, Nobis Marcin, Łazarski Grzegorz, Piwowarczyk Renata, Kozak Maciej

W Polsce siedlisko występuje w regionie biogeograficznym kontynentalnym.

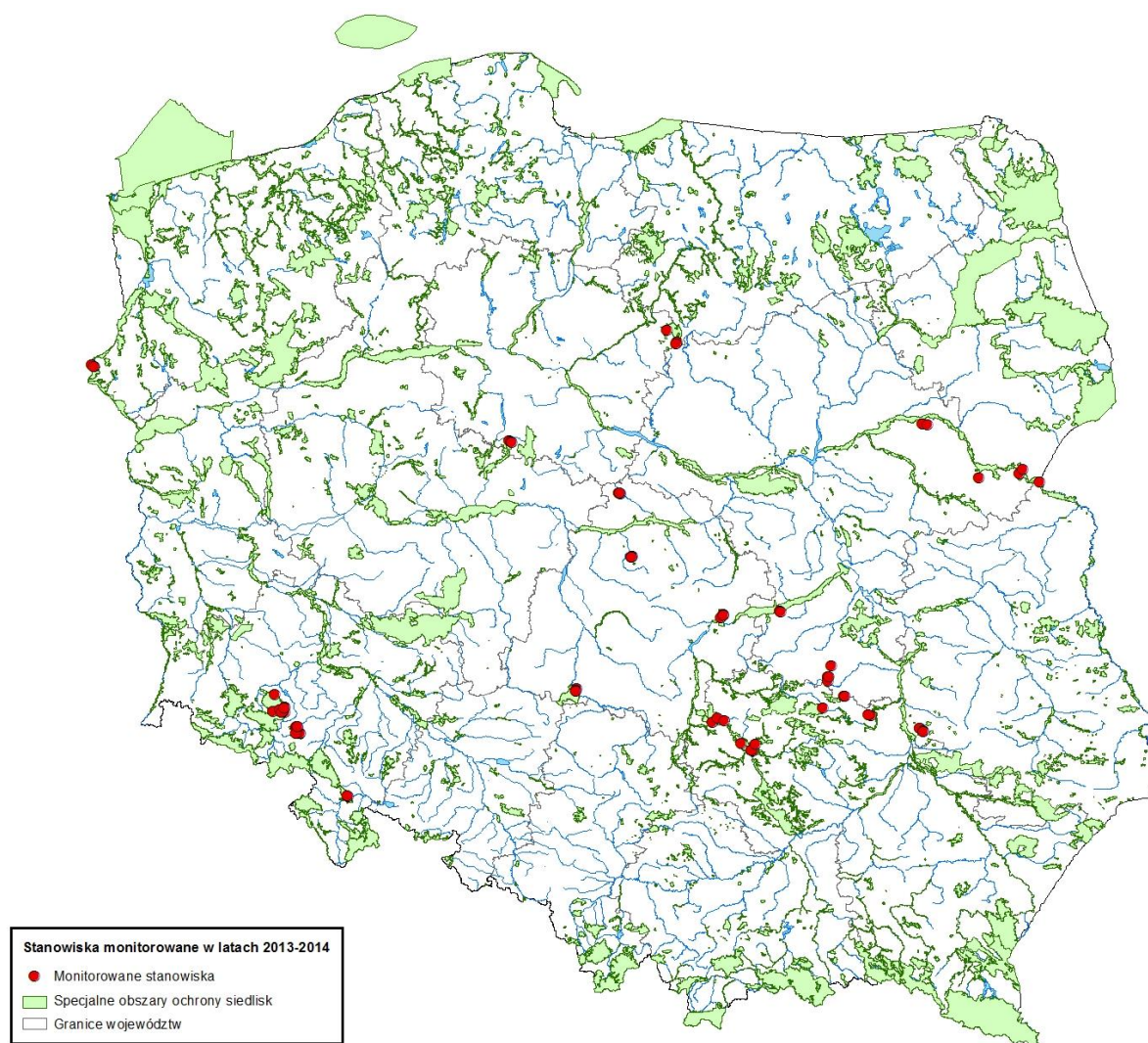

Liczba stanowisk monitoringowych oraz ich lokalizacja na tle obszarów

Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji

W poprzednim etapie badań, czyli w latach 2006-2008 monitorowano 88 stanowisk siedliska, w tym 72 stanowiska w obszarach Natura 2000.

Kontrola stanu zachowania siedliska rozpoczęła się w roku 2013 i wówczas monitoringowi podlegało tylko 12 spośród wcześniej wybranych stanowisk. W roku 2014 w badaniach monitoringowych uwzględniono dalsze 58 stanowisk siedliska.

W niniejszym sprawozdaniu stanowiska z roku 2013 i 2014, na których dokonano kontroli stanu zachowania siedliska, będą omawiane łącznie.

Poza monitoringiem (zarówno prowadzonym w latach 2006-2008) pozostają skrajnie rzadkie dąbrowy świetliste na podłożach serpentynitowych występujących na Przedgórzu Sudeckim m.in. na Wzgórzach Oleszeńskich (obszar Natura 2000 Masyw Ślęży) i w Masywie Grochowej (poza obszarem Natura 2000) oraz naskalne dąbrowy termofilne, niedawno rozpoznane w obszarze Przełom Nysy Kłodzkiej koło Morzyszowa. Dla uzyskania pełnego stanu siedliska należałoby w przyszłości objąć monitoringiem wyżej wymienione stanowiska.

Wyniki badań

Podsumowanie wyników badań wskaźników na stanowiskach

Tab. 1. Wskaźniki na stanowiskach

Zestawienie ocen wskaźników stanu ochrony siedliska przyrodniczego 9110 na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wartości w tabeli oznaczają liczbę stanowisk)

Parametr	Wskaźnik	Ocena (70 stanowisk)				
		FV właściwa	U1 niezadowalająca	U2 zła	XX Nieznana	Suma
Powierzchnia siedliska		49	14	7	0	70
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	49	18	3	0	70
	Gatunki ciepłolubne	47	20	3	0	70
	Gatunki dominujące	42	22	6	0	70
	Gatunki obce w drzewostanie	48	15	7	0	70
	Martwe drewno	60	10	0	0	70
	Naturalne odnowienie drzewostanu	41	26	2	0	70
	Obce gatunki inwazyjne	33	29	8	0	70
	Obecność nasadzeń drzew	55	11	4	0	70
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcie	55	11	4	0	70
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	47	17	6	0	70
	Wiek drzewostanu	58	9	3	0	70
	Zniszczenia drzewostanów - wiatrołomy, gradacje owadów	63	6	1	0	70
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	61	8	1	0	70
	Zwarcie korony drzew (dostęp światła)	57	9	4	0	70
	Zwarcie podszytu	42	28	0	0	70
	Ocena parametru specyficzna struktura i funkcje	18	39	13	0	70
Perspektywy ochrony		39	24	6	1	70

Wskaźniki stanu zachowania struktury i funkcji:

Gatunki charakterystyczne – 70% spośród stanowisk badanych w latach 2013-2014 oceniono na FV. Na badanych stanowiskach występowały m.in. gatunki takie jak: miodownik melisowaty *Mellitis melisophyllum*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, bukwica pospolita *Betonica officinalis*, poziomka większa *Fragaria moschata*, sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora* oraz inne typowe dla rzędu *Quercetalia pubescenti-petraeae* oraz klasy *Querceto-Fagetea*. Ze względu na mniejszą liczbę gatunków charakterystycznych lub ich niewielkie pokrycie ocena tego wskaźnika wyniosła U1 na 18 stanowiskach (26%). Jedynie na 3 stanowiskach (Gościeradów 88a, Wołodrza 2, oraz Bojarski Grąd) wskaźnik ten oceniono na U2.

Gatunki ciepłolubne – na 67% stanowisk badanych w latach 2013-2014 wskaźnik ten oceniono na FV. Do najczęściej notowanych gatunków ciepłolubnych należały miodownik melisowaty *Mellitis melisophyllum*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, poziomka większa *Fragaria moschata*, dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia* i naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*. Gorzej, na U1, oceniono 29% stanowisk, natomiast najgorszą ocenę (U2) uzyskały 3 stanowiska - Gościeradów 16c, Wołodrza 2 i Bojarski Grąd, na których nie odnotowano w ogóle gatunków ciepłolubnych.

Gatunki dominujące – wskaźnik został oceniony na FV na 60% stanowisk badanych w latach 2013-2014. Gatunkami dominującymi w runie były na ogół ciepłolubne gatunki traw, takie jak kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum* lub kostrzewa owcza *Festuca ovina*. Sporadycznie do dominantów mogły należeć wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, konwalia majowa *Convallaria majalis*. Na 22 stanowiskach (31%) odnotowano obecność gatunków ograniczających rozwój taksonów ciepłolubnych. Do najczęściej wymienianych należą borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, grab zwyczajny *Carpinus betulus*. Na 6 stanowiskach (Gościeradów 16c, Leśnictwo Borek – obręb Ruda, Niżankowice 1, Bojarski Grąd, Michałów Pakosławski 1, Osłowo) gatunki dominujące zdecydowanie ograniczały rozwój gatunków ciepłolubnych powodując zmniejszanie się ich pokrycia lub całkowite wycofanie się.

Gatunki obce w drzewostanie – wskaźnik został oceniony na FV na 69% stanowiskach badanych w latach 2013-2014. Na 22 stanowiskach (31%) występowały obce gatunki w drzewostanie, większość z nich (15 stanowisk) oceniono na U1, natomiast 7 stanowisk (10%) uzyskało ocenę U2. Do najczęściej wymienianych gatunków obcych ekologicznie należały buk zwyczajny *Fagus sylvatica* i sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, a ich udział traktowany był jako zniekształcenie struktury i funkcji siedliska na stanowiskach niżowych. W Sudetach buk ma sporadyczny udział w płatach siedliska, a sosna zwyczajna wchodzi w skład charakterystycznej kombinacji gatunkowej ciepłolubnych dąbrów rozwijających się na pływających i szkieletowych glebach. Najgorzej oceniane stanowiska to: Bojarski Grąd, Gościeradów 88a, Gościeradów 89c, Leśnictwo Borek - obręb Ruda, Niżankowice 1, Nowe Grodno 1, Osłowo.

Martwe drewno – wskaźnik ten oceniono na FV na 86% stanowisk badanych w latach 2013-2014. Nie odnotowano ocen U2, natomiast na U1 oceniono 10 stanowisk (14%). Najgorzej oceniane stanowiska to: Ewelinów, Grzywy Korzeczkowskie 2, Lasocin, Leśnictwo Borek - obręb Ruda, Leśnictwo Bryńsk - obręb Konopaty, Mierzvice Stare, Oleszno 1, Pasma Zalejowskie 1, Rezerwat Konewka 1, Zimna Woda 1.

Naturalne odnowienie drzewostanu – 59% badanych stanowisk oceniono na FV. W skład naturalnego odnowienia na tych stanowiskach wchodził głównie dąb szypułkowy *Quercus robur* lub bezszypułkowy *Quercus petraea*, a gatunki grądowe miały sporadyczny udział. Oceny U1 uzyskało 26 stanowisk (37%) Na tych gorzej ocenionych stanowiskach odnotowano umiarkowany udział gatunków grądowych grabu zwyczajnego *Carpinus betulus* oraz lipy drobnolistnej *Tilia cordata*. Najgorzej oceniono (U2) dwa stanowiska, były to: Leśnictwo Borek - obręb Ruda (ze względu na znaczny udział w odnowieniu lipy drobnolistnej) oraz Mierzvice Stare (ze względu na udział buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*).

Obce gatunki inwazyjne. W czasie badań monitoringowych prowadzonych w latach 2013-2014 na 47% stanowisk nie odnotowano gatunków obcych w podszybie i runie. Na 30 stanowiskach (43%) wskaźnik ten oceniono jako niezadowolający, gdyż pokrycie gatunków obcych geograficznie nie przekraczało 5% powierzchni transektu, natomiast na 8 stanowiskach pokrycie gatunków obcych na transekcji przekraczało 5% i stanowiska te otrzymały ocenę U2. Najgorzej ocenione stanowiska to: Gościeradów 16c, Konewka - rejon bunkrów, Mierzvice Stare, Otulina rezerwatu Konewka 1, Rezerwat Konewka 1, Rezerwat Konewka 2, Szkółka 1, Wołodrza 2. Do najczęściej notowanych gatunków obcych należały typowe inwazyjne gatunki roślin, a szczególnie niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* oraz czeremcha amerykańska *Padus serotina*. Ponadto na dwóch stanowiskach (Przełom Nysy zach., Przełom Nysy wsch.) odnotowano negatywną presję muflona (*Ovis ammon*).

Obecność nasadzeń drzew – na 79% stanowisk monitorowanych w latach 2013-2014 nie odnotowano nasadzeń drzew zarówno w płatach siedliska, jak i w ich najbliższym otoczeniu, dzięki czemu przypisano wskaźnikowi ocenę stanu właściwego (FV). Wskaźnik ten oceniono na U1 na 11 stanowiskach (16%), natomiast ocenę U2 uzyskały 4 stanowiska. Najgorzej ocenione stanowiska to: Gościeradów 16c, Leśnictwo Bryńsk - obręb Ruda, Niżankowice 1, Osłowo. Na tych stanowiskach odnotowano liczne nasadzenia buka i sosny.

Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcji – wskaźnik na ogół był oceniany na FV (79% stanowisk). Ciepłolubne dąbrowy na badanych transektach zajmowały całą powierzchnię transektu, ewentualnie występowały w mozaice z niewielkimi fragmentami dąbrów acydofilnych lub grądów, co jest naturalną właściwością tych typów siedlisk. Gorzej oceniono 15 stanowiskach, w tym 11 stanowisk (16%) oceniono na U1, natomiast pozostałe 4 stanowiska oceniono na U2. Najgorzej ocenianymi stanowiskami były: Bojarski Grąd, Gościeradów 16c, Gościeradów 88a, Wołodrza 2.

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych – wskaźnik ten oceniono najlepiej (FV) na 67% stanowisk badanych w latach 2013-2014. Ekspansję apofitów zaobserwowano na 23 stanowiskach, spośród których 17 oceniono na U1, natomiast 6 stanowiska na U2. Najgorzej ocenianymi stanowiskami były: Leśnictwo Bryńsk - obręb Konopaty, Leśnictwo Bryńsk - obręb Ruda, Nadleśnictwo Miradz 2, Nadleśnictwo Miradz 3, Niżankowice 1, Wołodrza 2. Do najczęściej notowanych gatunków, wykazujących tendencje ekspansywne należały trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, gatunki z rodzaju *Rubus* sp. czy bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*.

Wiek drzewostanu – właściwą ocenę (FV) otrzymała zdecydowana większość stanowisk (83%). Na badanych powierzchniach dominowały drzewostany w wieku powyżej 80 lat, z reguły osiągające V-VI klasę wieku. Jedynie na 12 stanowiskach przyznano niższą ocenę, w tym na 9 stanowiskach – U1, natomiast na 3 stanowiskach – U2. Najgorzej ocenianymi stanowiskami były: Bojarski Grąd, Gościeradów 16c, Niżankowice 1. Drzewostan na tych stanowiskach znajdował się w I i II klasie wieku (do 40 lat).

Zniszczenia drzewostanów - wiatrołomy, gradacje owadów – zdecydowana większość stanowisk została oceniona na FV (90%). Jedynie 6 stanowisk oceniono na U1, były to: Ewelinów, Lasocin, Leśnictwo Bryńsk - obręb Konopaty, Leśnictwo Bryńsk - obręb Ruda, Niżankowice 3, Oleszno 1. Stosunkowo niewielkie zniszczenia na tych stanowiskach były związane z działalnością wiatru lub gradacją owadów. Natomiast jedno stanowisko (Gościeradów 16c) uzyskało ocenę U2, drzewostan na tym stanowisku został całkowicie usunięty.

Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna – na zdecydowanej większości stanowisk wskaźnik ten oceniono na FV (87%). Ocenę U1 uzyskało 8 stanowisk, były to: Bojarski Grąd, Konewka - rejon bunkrów, Leśnictwo Borek - obręb Ruda, Leśnictwo Bryńsk - obręb Konopaty, Leśnictwo Bryńsk - obręb Ruda, Michałów Pakosławski 1, Osłowo, Otulina rezerwatu Konewka 1. Na tych stanowiskach obserwowane były nieliczne ślady zniszczeń powstałych na skutek zabiegów w ramach gospodarki leśnej.

Najgorzej oceniono stanowisko Gościeradów 16c (ocena U2), na którym całkowicie usunięto drzewostan dębowy.

Zwarcie korony drzew (dostęp światła) – wskaźnik oceniono na FV na 81% badanych stanowisk. Zwarcie koron na badanych powierzchniach wahało się między 50 a 70%, dzięki czemu na dnie lasu panowały dogodne warunki świetlne sprzyjające rozwojowi gatunków światło- i ciepłolubnych, co oznacza, że dostępność światła do powierzchni runa dąbrów świetlistych zapewniała właściwy rozwój roślinności ciepłolubnej. Na 9 stanowiskach wskaźnik oceniono na U1, co wynikało ze zwarcia większego od 70%. Były to stanowiska: Ewelinów, Lasocin, Leśnictwo Bryńsk - obręb Ruda, Nadleśnictwo Miradz 2, Nadleśnictwo Miradz 3, Oleszno 1, Otulina rezerwatu Konewka 1, Rezerwat Bielinek 2, Rezerwat Bielinek 3. Z kolei pozostałe 4 stanowiska oceniono na U2, były to: Gościeradów 16c, Leśnictwo Borek - obręb Ruda, Mierzvice Stare, Niżankowice 1.

Zwarcie podszytu – wskaźnik oceniono na FV na 60% stanowisk badanych w latach 2013-2014, co oznacza, że zwarcie podszytu na tych stanowiskach nie przekroczyło 20%. Na tych stanowiskach tylko w nielicznych fragmentach transektów stwierdzono występowanie kęp krzewów (w miejscu gdzie znajdowały się luki w drzewostanie), co jest właściwe dla siedliska i powoduje wzbogacenie jego różnorodności biologicznej. Żadnego stanowiska nie oceniono na U2, a 28 stanowisk (40%) oceniono na U1. Gorzej ocenione stanowiska położone były m.in. na następujących obszarach Natura 2000: Gościeradów, Ostoja Przedborska, Ostoja Nadbużańska, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie, Krzemionki Opatowskie, Lasy Spalskie, Ostoja Lidzbarska, Dąbrowa Świetlista w Pernie, Dolna Odra, Dąbrowa Grotnicka.

Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony siedliska przyrodniczego, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach

Tab. 2. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na stanowiskach oraz porównanie wyników badań
Zestawienie i porównanie ocen stanu ochrony siedliska przyrodniczego, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym w roku 2013 i 2014.

Obszar NATURA 2000 (województwo jeżeli nie leży w obszarze)	Stanowisko	Oceny na stanowiskach							
		Powierzchnia siedliska		Specyficzna struktura i funkcja		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
		Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
Dobromierz	Dębowa Góra wsch.	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Dobromierz	Dębowa Góra zach.	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Dobromierz	Dębowa Góra-centrum	U1	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
Góry i Pogórze Kaczawskie	Bazaltowa Góra	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Góry i Pogórze Kaczawskie	Grabowa Góra	FV	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1
Góry i Pogórze Kaczawskie	Lipa	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Góry i Pogórze	Nad Groblą	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV

Kaczawskie	1									
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 2	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 3	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1
Góry i Pogórze Kaczawskie	Paszówka	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1
Góry i Pogórze Kaczawskie	Sichów	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1
Góry i Pogórze Kaczawskie	Siedmica	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Dąbrowa Grotnicka	Szkółka 1	FV	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U1	U2
Dąbrowa Grotnicka	Zimna Woda 1	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1
Dąbrowa Grotnicka	Zimna Woda 3	FV	U1	U1	U1	FV	FV	U1	U1	U1
Dąbrowa Grotnicka	Zimna Woda 4	FV	FV	U2	U1	U1	FV	U2	U2	U1
Dąbrowa Świetlista Pernie	w Nowe Grodno 1	XX	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1	U1
Dąbrowa Świetlista Pernie	w Wołodrza 2	U1	U2	FV	U2	U1	U2	U1	U2	U2
Dąbrowa Świetlista Pernie	w Wołodrza 3	XX	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1	U1
Dąbrowa Świetlista Pernie	w Wołodrza 4	U1	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Dąbrowy Ceranowskie	Podjabłońskie (Garnek)	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV
Dobromierz	Dolina Czyżynki	FV	FV	U2	FV	U2	FV	U2	U2	FV
Dobromierz	Grabnik grzbiet	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV	FV
Dobromierz	Grabnik stok	U1	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV	FV
Dobromierz	Wzgórze nad zalewem	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV	FV
Dolina Pilicy	Dolnej Ulów 1	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1	U1
Dolina Pilicy	Dolnej Ulów 2	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1	U1
Dolna Odra	Rezerwat Bielinek 1	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1	U1
Dolna Odra	Rezerwat Bielinek 2	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	U1
Dolna Odra	Rezerwat Bielinek 3	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	U1
Gościeradów	25a	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Gościeradów	Gościeradó	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2

	w 16c								
Gościeradów	Gościeradów w 88a	U1	U2	U1	U2	U1	U2	U1	U2
Gościeradów	Gościeradów w 89c	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Góry Bardzkie	Przełom Nysy wsch.	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Góry Bardzkie	Przełom Nysy zach.	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
Krzemionki Opatowskie	Jelenia Góra	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Krzemionki Opatowskie	Krzemionki Opatowskie	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Lasy Spalskie	Konewka – rejon bunkrów	FV	FV	FV	U2	U1	U1	FV	U2
Lasy Spalskie	Otulina rezerwatu Konewka 1	U2	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U2
Lasy Spalskie	Rezerwat Konewka 1	FV	U2	FV	U2	FV	U1	FV	U2
Lasy Spalskie	Rezerwat Konewka 2	FV	U1	FV	U2	FV	U1	FV	U2
Ostoja Lidzbarska	Leśnictwo Borek – obręb Ruda	FV	U2	U1	U2	FV	U2	U1	U2
Ostoja Lidzbarska	Leśnictwo Bryńsk – obręb Konopaty	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Ostoja Lidzbarska	Leśnictwo Bryńsk – obręb Ruda	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Ostoja Nadbużańska	Gnojno	FV	FV	FV	U1	XX	FV	U1	U1
Ostoja Nadbużańska	Mierzvice Stare	FV	U1	U2	U2	XX	XX	U2	U2
Ostoja Przedborska	Ewelinów	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Ostoja Przedborska	Lasocin	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Pojezierze Gnieźnieńskie	Nadleśnictwo wo Miradz 1	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Pojezierze Gnieźnieńskie	Nadleśnictwo wo Miradz 2	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1
Pojezierze Gnieźnieńskie	Nadleśnictwo wo Miradz 3	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Grzywy Korzeczkowskie 2	FV	FV	U2	U1	U1	U1	U2	U1
Wzgórza Chęcińsko-	Grzywy Korzeczkow	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV

Kieleckie	skie 3								
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Milechowy	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Pasmo Zalejowskie 1	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Załęczański Łuk Warty	Niżankowice 1	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
Załęczański Łuk Warty	Niżankowice 3	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Załęczański Łuk Warty	Niżankowice 4	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
podlaskie	Bartków („Kamianki”)	FV	FV	U1	U1	XX	U1	U1	U1
mazowieckie	Błaziny	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
mazowieckie	Bojarski Grąd	FV	U2	U1	U2	FV	U2	U1	U2
mazowieckie	Dąbrowa Polańska 2	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
mazowieckie	Lubienia	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
mazowieckie	Michałów Pakosławski 1	U1	U1	U2	U2	U1	U1	U1	U2
świętokrzyskie	Oleszno 1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
podlaskie	Oślowo	U1	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1
mazowieckie	Pakosław	FV	FV	U2	U1	U1	U1	U2	U1
świętokrzyskie	Starachowice	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
mazowieckie	Zalesice	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
Suma ocen poszczególnych parametrów		FV - 52 U1 - 13 U2 - 3 XX - 2	FV - 49 U1 - 14 U2 - 7 XX - 0	FV - 30 U1 - 32 U2 - 8 XX - 0	FV - 18 U1 - 39 U2 - 13 XX - 0	FV - 41 U1 - 20 U2 - 3 XX - 6	FV - 39 U1 - 24 U2 - 6 XX - 1	FV - 26 U1 - 37 U2 - 7 XX - 0	FV - 18 U1 - 39 U2 - 13 XX - 0

Uwaga! Wytłuszczonym drukiem zaznaczono stanowiska monitorowane w 2014 roku

Powierzchnia siedliska – w latach 2013-2014 na 49 badanych stanowiskach stwierdzono stan właściwy parametru. Stan niezadowolający stwierdzono na 13 stanowiskach, natomiast stan zły na 6.

W toku badań 2006-2008 właściwą powierzchnię siedliska stwierdzono na 52 stanowiskach, niezadowolającą na 12, natomiast na 3 stanowiskach złą.

Istotny jest fakt, że spośród 6 stanowisk aktualnie ocenianych źle w aspekcie powierzchni siedliska w przypadku 3 (Rezerwat Konewka 1, Leśnictwo Borek – obręb Ruda i Bojarski Grąd) doszło do pogorszenia oceny parametru z FV w latach 2006-2008 do U2. Do głównych przyczyn utraty powierzchni siedliska należą: wycinka drzew i proces grądowienia. Dwa stanowiska utrzymały ocenę U2 (dotyczy Gościeradów 16c i Niżankowice 1), natomiast na 1 (Gościeradów 88a) doszło do pogorszenia oceny z U1 w latach 2006-2008 do U2.

Podsumowując, w ostatnich 6-8 latach doszło do nieznacznego pogorszenia stanu siedliska w aspekcie parametru jakim jest jego powierzchnia. Zmniejszyła się liczba stanowisk z oceną FV na korzyść tych, na których powierzchnia siedliska jest niezadowolająca lub zła.

Specyficzna struktura i funkcje – w latach 2013-2014 na 18 badanych stanowiskach stwierdzono stan właściwy parametru. Stan niezadawalający stwierdzono na 38 stanowiskach, natomiast stan zły na 12.

W toku badań 2006-2008 właściwą strukturę i funkcje siedliska stwierdzono na 29 stanowiskach, niezadawalającą na 31, natomiast na 8 stanowiskach złą.

Istotny jest fakt, że spośród 12 stanowisk aktualnie ocenianych źle w aspekcie struktury i funkcji siedliska w przypadku 3 (Rezerwat Konewka 1, Rezerwat Konewka 2, Konewka rejon bunkrów), doszło do pogorszenia oceny parametru z FV w latach 2006-2008 do U2, czego główną przyczyną jest inwazja gatunków obcych. Cztery stanowiska utrzymały ocenę U2 (dotyczy Gościeradów 16c, Niżankowice 1, Michałów Pakostawski 1, Mierzvice Stare), natomiast na 5 doszło do pogorszenia oceny z U1 w latach 2006-2008 do U2.

Porównanie specyficznej struktury i funkcji siedliska na poszczególnych stanowiskach, jednoznacznie wskazuje na pogorszenie ocen tego parametru w ostatnich 6-8 latach. Głównymi przyczynami pogorszenia stanu są wzrost udziału gatunków obcych oraz gatunków grądowych w odnowieniu drzewostanu. W niektórych obszarach stosowane zabiegi hodowlane nie są dostosowane do wymagań ochronnych siedliska (wycinka drzewostanu, nasadzenia gatunków obcych ekologicznie, nadmierne przerzedzanie drzewostanu).

Perspektywy ochrony – w latach 2013-2014 na 39 badanych stanowiskach stwierdzono stan właściwy parametru. Stan niezadawalający stwierdzono na 23 stanowiskach, natomiast stan zły na 5. Na 1 stanowisku oceniono perspektywy ochrony jako nieznane (XX).

W toku badań 2006-2008 właściwe perspektywy ochrony siedliska stwierdzono na 41 stanowiskach, niezadawalające na 19, natomiast na 3 stanowiskach złe, a na 5 nieznane (XX).

Spośród 5 stanowisk mających aktualnie złe perspektywy ochrony w przypadku 2 (Leśnictwo Borek – obręb Ruda i Bojarski Grąd) doszło do pogorszenia oceny parametru z FV w latach 2006-2008 do U2, na co główny wpływ ma zmniejszająca się powierzchnia siedliska. Warto także podkreślić, że większość stanowisk, na których perspektywy ochrony są aktualnie oceniane jako właściwe, utrzymała tę wartość parametru przez ostatnie 6-8 lat. W Górach Kaczawskich, o dobrych FV (lepszych niż poprzednio – U1) perspektywach ochrony, zadecydowało włączenie części terenu do lasów referencyjnych, przy jednoczesnym niewielkim tylko zagrożeniu, jakim jest rozprzestrzenianie się niecierpka drobnokwiatowego, (co było przyczyną obniżenia oceny struktury i funkcji). W przypadku 7 stanowisk doszło natomiast do pogorszenia oceny z FV w latach 2006-2008 na U1.

Podsumowując, w ostatnich 6-8 latach można zaobserwować nieznaczny spadek liczby stanowisk z właściwymi perspektywami ochrony, a także niewielki wzrost liczby powierzchni gdzie perspektywy te są niezadawalające lub złe.

Ocena ogólna – jest wynikiem przyznanych ocen parametrów, stąd też dla zaledwie 18 spośród 68 badanych stanowisk otrzymało ocenę ogólną FV (stan właściwy) zaś 38 ocenę ogólną U1 (stan niezadawalający), a 12 ocenę ogólną U2 (stan zły). W stosunku do badań prowadzonych w poprzednim okresie monitoringowym oznacza to pogorszenia stanu zachowania siedliska.

Zestawienie ocen wskaźników na obszarach Natura 2000

Tab. 3. Wskaźniki na obszarach Natura 2000 (17 obszarów)

Zestawienie ocen wskaźników dla siedliska przyrodniczego na badanych w latach 2013-2014 obszarach NATURA 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym; wartości w tabeli oznaczają liczbę obszarów

Parametr	Wskaźnik	Ocena (17 obszarów)				
		FV właściwa	U1 niezadowolająca	U2 zła	XX Nieznana	Suma
Powierzchnia siedliska		9	4	2	2	17
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	8	7	0	2	17
	Gatunki ciepłolubne	8	7	0	2	17
	Gatunki dominujące	8	8	0	2	17
	Gatunki obce w drzewostanie	8	7	0	2	17
	Martwe drewno	11	4	0	2	17
	Naturalne odnowienie drzewostanu	7	7	1	2	17
	Obce gatunki inwazyjne	2	9	4	2	17
	Obecność nasadzeń drzew	10	5	0	2	17
	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcie	12	3	0	2	17
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	11	3	1	2	17
	Wiek drzewostanu	12	3	0	2	17
	Zniszczenia drzewostanów - wiatrołomy, gradacje owadów	13	2	0	2	17
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	13	2	0	2	17
	Zwarcie korony drzew (dostęp światła)	9	5	1	2	17
	Zwarcie podszytu	8	7	0	2	17
	Ocena parametru specyficzna struktura i funkcje	2	9	4	2	17
Perspektywy ochrony		7	8	0	2	17

Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony siedliska przyrodniczego, w tym jego parametrów w obszarach Natura 2000

Tab. 4. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na obszarach NATURA 2000 i porównanie wyników badań Zestawienie ocen parametrów i oceny ogólnej stanu ochrony siedliska przyrodniczego na badanych obszarach NATURA 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnych w roku 2013 i 2014.

Obszary NATURA 2000	Oceny dla obszarów NATURA 2000							
	Powierzchnia siedliska		Specyficzna struktura i funkcja		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
Góry i Pogórze Kaczawskie	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Dobromierz	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Dąbrowa Gromnicka	FV	U1	FV	U2	FV	U1	FV	U2
Dąbrowa Świetlista w Pernie	U1	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1
Dąbrowy Ceranowskie	XX	FV	XX	FV	XX	FV	XX	FV
Dolina Dolnej Pilicy	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Dolna Odra	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Gościeradów	U2	U1	U2	U1	U2	FV	U2	U1
Góry Bardzkie	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Krzemionki Opatowskie	XX	FV	XX	U1	XX	U1	XX	U1
Lasy Spalskie	FV	U2	FV	U2	FV	U1	FV	U2
Ostoja Lidzbarska	U1	XX	U1	XX	FV	XX	U1	XX
Ostoja Nadbużańska	FV	U1	U1	U2	XX	XX	U1	U2
Ostoja Przedborska	U2	U2	U1	U2	U1	U1	U2	U2
Pojezierze Gnieźnieńskie	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	U1	XX	U1	XX	U1	XX	U1	XX

Załącznikowy Łuk Warty	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Suma ocen poszczególnych parametrów	FV - 7 U1 - 6 U2 - 2 XX - 2	FV - 9 U1 - 4 U2 - 2 XX - 2	FV - 4 U1 - 10 U2 - 1 XX - 2	FV - 2 U1 - 9 U2 - 4 XX - 2	FV - 9 U1 - 5 U2 - 1 XX - 2	FV - 7 U1 - 8 U2 - 0 XX - 2	FV - 4 U1 - 9 U2 - 2 XX - 2	FV - 3 U1 - 8 U2 - 4 XX - 2

Uwaga! Wytłuszczonym drukiem zaznaczono stanowiska monitorowane w 2014 roku

Powierzchnia siedliska – w latach 2013-2014 w przypadku 9 spośród 17 monitorowanych obszarów Natura 2000, powierzchnia siedliska osiągnęła stan właściwy. W 4 ostojach powierzchnia siedliska oceniona została jako niezadowolająca, a w 2 jako zła. W porównaniu z badaniami prowadzonymi w latach 2006-2008 doszło do nieznacznej poprawy oceny parametru.

Specyficzna struktura i funkcje – w latach 2013-2014 jedynie w przypadku 2 ostoi Natura 2000 (Góry Bardzkie i Dąbrowy Ceranowskie) specyficzna struktura i funkcje siedliska osiągnęły stan właściwy. W 9 ostojach parametr ten oceniono jako niezadowolający, a w 4 jako zły. W porównaniu z badaniami prowadzonymi w latach 2006-2008 doszło do pogorszenia oceny parametru czego przejawem jest spadek liczby ostoi z oceną właściwą i wzrost liczby obszarów Natura 2000, w których siedlisko cechują poważne zaburzenia struktury i funkcji.

Głównymi przyczynami pogorszenia stanu są wzrost udziału gatunków obcych, w szczególności niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora* i czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*, wzrost udziału gatunków grądowych w odnowieniu drzewostanu, nasadzenia gatunków obcych ekologicznie (buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*).

Perspektywy ochrony – w latach 2013-2014 w przypadku 7 ostoi Natura 2000 parametr osiągnął stan właściwy. W 8 ostojach perspektywy ochrony oceniono jako niezadowolające. W porównaniu z badaniami prowadzonymi w latach 2006-2008 doszło do pogorszenia oceny parametru, na co wpływ może mieć zmniejszanie się powierzchni siedliska na skutek wzrostu udziału gatunków grądowych, nasadzeń gatunków obcych ekologicznie czy nadmiernej eksploatacji drzewostanów dębowych. Należy podkreślić, że duże szanse w poprawie perspektyw ochrony siedliska upatruje się w zatwierdzonych już planach zadań ochronnych dla obszarów (dotyczy np. ostoi Gościeradów).

Ocena ogólna – jest wynikiem przyznanych ocen parametrów, stąd też w 8 obszarach ocena ogólna uzyskała wartość U1 (stan niezadowolający), w zaledwie 3 ostojach wartość FV (stan właściwy), a w 4 wartość U2 (stan zły).

Oddziaływania i zagrożenia

Tab. 5. Oddziaływania na stanowiskach i porównanie wyników badań (70 stanowisk)

Podsumowanie aktualnych oddziaływań dla siedliska przyrodniczego na badanych stanowiskach dla regionu biogeograficznego kontynentalnego

Kod	Oddziaływanie	Łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ pozytywny (liczba stanowisk)			Wpływ neutralny (liczba stanowisk)			Wpływ negatywny (liczba stanowisk)			Czy oddziaływanie było stwierdzone w poprzednich badaniach <i>tak - podać liczbę/nie</i>
			A	B	C	A	B	C	A	B	C	
			A04.03	zarzucenie pasterstwa, brak wypasu	7	0	0	0	0	0	0	
B02.01	odnawianie lasu po	2	0	0	0	0	0	0	0	1	1	NIE

	wycince (nasadzenia)											
B02.01.01	odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime)	3	0	1	0	0	0	0	2	0	0	TAK - 2 (jako 163 odnawianie lasu po wycince nasadzenia)
B02.01.02	odnawianie lasu po wycince (drzewa nierodzime)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	TAK - 2 (jako 161/164 podsadzenie drzew)
B02.02	wycinka lasu	5	0	0	0	0	0	0	1	1	3	TAK - 2 (jako 164 wycinka lasu i/lub 167 eksploatacja lasu bez odnawiania)
B02.03	usuwanie podszytu	7	0	2	4	0	0	0	1	0	0	TAK - 5 (jako 165 usuwanie podszytu)
B02.04	usuwanie martwych i umierających drzew	8	1	0	0	1	0	2	1	2	1	TAK - 6 (jako 166 usuwanie martwych i umierających drzew)
B02.06	przerzedzenie warstwy drzew	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	TAK - 1 (jako 164 wycinka lasu)
C	Górnictwo, wydobywanie surowców i produkcja energii	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	TAK - 2 (jako 301 kamieniołomy)
D01	drogi, ścieżki i drogi kolejowe	7	0	0	0	0	2	2	0	2	1	TAK - 6 (jako 502 drogi, autostrady lub 501 ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe)
D01.01	ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	26	0	1	1	0	1	11	0	4	8	TAK - 17 (jako 502 drogi, autostrady lub 501 ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe)
D01.02	drogi, autostrady	5	0	0	1	0	0	1	0	1	2	TAK - 3 (jako 502 drogi, autostrady)
E03.01	pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0	NIE
E03.04	inne odpady	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	TAK - 1 (jako 421 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych)
F04.02	zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.	15	0	0	0	0	7	2	0	0	6	TAK - 11 (jako 250 pozyskiwanie/usuwanie roślin - ogólnie)
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	NIE
H05.01	odpadki i odpady stałe	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	NIE
I01	nierodzime gatunki zaborcze	17	0	0	0	0	0	2	0	4	11	NIE
I02	problematiczne	3	0	0	0	0	0	0	0	2	1	TAK - 1 (jako 954)

	gatunki rodzime											inwazja gatunku)
J02.05.04	zbiorniki wodne	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	NIE
J03.02	antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	NIE
K01.01	Erozja	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	NIE
K02	ewolucja biocenotyczna, sukcesja	11	0	0	0	0	0	0	2	8	1	NIE
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	10	0	0	3	0	0	0	3	3	1	NIE
K02.03	eutrofizacja (naturalna)	3	0	0	0	0	0	0	0	2	1	NIE
K04.05	szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)	16	0	0	1	0	1	0	0	11	3	TAK - 3 (jako 976 szkody wyrządzone przez zwierzynę łowną)

W latach 2013-2014 odnotowano łącznie 27 typów oddziaływań wywierających wpływ na siedlisko 91I0 – ciepłolubne dąbrowy.

Najczęściej obserwowanym oddziaływaniem w siedlisku jest obecność różnego rodzaju szlaków komunikacyjnych, począwszy od szlaków pieszych i ścieżek rowerowych, poprzez drogi leśne, na drogach kolejowych kończąc. Oddziaływanie to bywa kodowane jako D01.01 (26 stanowisk), D01 (7 stanowisk), D01.02 (5 stanowisk). Na 18 stanowiskach obecność dróg i szlaków pieszych generuje negatywne oddziaływania przejawiające się rozprzestrzenianiem w siedlisku gatunków synantropijnych, zwiększoną presją antropogeniczną czy zaśmiecaniem płatów siedliska. Na 17 stanowiskach oddziaływanie dróg i szlaków pieszych zostało uznane za neutralne, natomiast na 3 stanowiskach wywiera pozytywny wpływ na siedlisko, gdyż warunkuje lepszą dostępność światła bocznego do dna lasu. Oddziaływanie dróg i szlaków pieszych było także jednym z najczęściej odnotowywanych w trakcie badań w latach 2006-2008.

Kolejnym bardzo istotnym oddziaływaniem jest obecność nierodzimych gatunków zaborczych (I01) podawana łącznie z 17 stanowisk. Na 15 stanowiskach oddziaływanie to generuje wpływy negatywne, (w tym na 11 o słabym charakterze), natomiast jedynie na 2 stanowiskach jego wpływ oceniono jako neutralny. Wynika z tego, że na większości stanowisk, na których stwierdzono obecność inwazyjnych gatunków obcych, występują one w mało lub średnio licznych populacjach. Do najczęściej notowanych obcych gatunków inwazyjnych należą niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* w całym zasięgu siedliska w Polsce oraz czeremcha amerykańska *Padus serotina* notowana na stanowiskach niżowych. Warto zauważyć, że oddziaływanie to nie było odnotowane w latach 2006-2008. Nie oznacza to jednak, że gatunków takich nie było. Ich obecność i wpływ na siedlisko odzwierciedlał wskaźnik *gatunki inwazyjne i ekspansywne w runie* lub *obce gatunki inwazyjne*.

Na 16 stanowiskach istotnym oddziaływaniem są szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną; K04.05). Oddziaływanie to ma charakter negatywny na 14 stanowiskach, a na pozostałych 2 oceniane jest jako pozytywne lub neutralne. Obecność roślinożerców postrzegana pozytywnie sprzyja ograniczeniu zwarcia podszytu, co poprawia warunki świetlne na dnie lasu. Negatywny wpływ zwierząt roślinożernych przejawia się natomiast w nadmiernym wydeptywaniu runa, nadmiernym zgrzaniu podrostu (co prowadzi do braku odnowienia naturalnego w siedlisku) czy uruchamianiu procesów erozji na stokach. Z ostatnim oddziaływaniem mamy do czynienia przede wszystkim w Sudetach w wyniku presji muflona. W całym zasięgu występowania siedliska na skutek presji zwierząt roślinożernych (zwłaszcza dzika) dochodzi do rozprzestrzeniania się gatunków nitrofilnych, w tym obcych i inwazyjnych takich jak niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, dla których wszelkie zaburzenia struktury gleby są jednocześnie nowymi niszami ekologicznymi podatnymi na kolonizację.

Kolejnym oddziaływaniem stwierdzanym na 15 stanowiskach jest zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp. (F04.02). Oddziaływanie to wywiera negatywny wpływ, w postaci nadmiernie wydeptywanego runa i

zaśmiecienia siedliska, na 6 stanowiskach, natomiast na 9 stanowiskach ma ono charakter naturalny. Ten typ oddziaływania na siedlisko był także podawany z 11 stanowisk monitorowanych w latach 2006-2008. W obrębie działań w ramach gospodarki leśnej wskazywano także na inne typy oddziaływań. Na 8 stanowiskach było to usuwanie martwych i umierających drzew (B02.04), generujące wpływy negatywne na 4 stanowiskach, wpływy pozytywne na 1 stanowisku oraz wpływy neutralne na 3 stanowiskach. Kolejnym jest usuwanie podszytu (B02.03) oceniane jako oddziaływanie pozytywne na 6 spośród 7 monitorowanych stanowisk. Oddziaływanie to przypisywane jest przede wszystkim do stanowisk dąbrów ciepłolubnych na niżu, gdzie jest jednym z zabiegów w ramach ochrony czynnej siedliska. W grupie tej znajduje się także wycinka lasu (B02.02) wywierająca wyłącznie negatywny wpływ na siedlisko na 5 stanowiskach, odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime; B02.01.01) odnotowane na 3 stanowiskach, odnawianie lasu po wycince (nasadzenia; B02.01) generujące negatywne wpływy na 2 stanowiskach, odnawianie lasu po wycince (drzewa nierodzące; B02.01.02) mające negatywny wpływ na 1 stanowisku oraz przerzedzenie warstwy drzewostanu (B02.06) wpływające negatywnie na siedlisko na 1 stanowisku. Oznacza to, że różne typy oddziaływań w ramach gospodarki leśnej wywierają wpływ łącznie na 38 monitorowanych stanowisk, stając się tym samym najistotniejszymi czynnikami kształtującymi strukturę przestrzenną i gatunkową siedliska.

Do istotnych oddziaływań w siedlisku będących konsekwencją wcześniej omówionych należą ewolucja biocenotyczna (sukcesja; K02) oraz zmiana składu gatunkowego (sukcesja; K02.01). Były one notowane łącznie na 21 stanowiskach, spośród których na 18 generowały wpływy negatywne, a na 3 odnotowano ich pozytywny wpływ. Wśród wpływów negatywnych do najczęściej wyróżnianych należało intensywne odnawianie się gatunków grądowych (lipa, grab) lub gatunków sztucznie wprowadzonych do siedliska takich jak buk czy sosna zwyczajna.

Ostatnim istotnym oddziaływaniem jest zarzucenie pasterstwa, brak wypasu stwierdzone łącznie na 7 stanowiskach, gdzie generuje wpływy negatywne w postaci zbyt dużego zwarcia podrostu. Oddziaływanie to notowane było także w latach 2006-2008 na 6 z nich.

Pozostałe oddziaływania uwzględnione w Tab. 7 były obserwowane na maksymalnie 3 stanowiskach i tym samym nie należą one do grupy oddziaływań w istotny sposób wpływających na stan ochrony siedliska w regionie biogeograficznym kontynentalnym.

Tab. 6. Zagrożenia na stanowiskach i porównanie wyników badań (70 stanowisk)

Podsumowanie przewidywanych zagrożeń dla siedliska przyrodniczego na badanych stanowiskach dla regionu biogeograficznego kontynentalnego i porównanie z latami 2006-2008.

Kod	Zagrożenie	Łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ (liczba stanowisk)			Czy zagrożenie było przewidywane w poprzednich badaniach <i>tak-podać liczbę/nie</i>
			A	B	C	
A04.03	zarzucenie pasterstwa, brak wypasu	7	2	3	2	TAK - 6 (jako 141 zarzucenie pasterstwa)
B02.01	odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)	2	0	1	1	NIE
B02.01.01	odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime)	2	2	0	0	TAK - 2 (jako 163 odnawianie lasu po wycince nasadzenia)
B02.01.02	odnawianie lasu po wycince (drzewa nierodzące)	1	0	0	1	TAK - 1 (jako 161/164 podsadzenie drzew)
B02.02	wycinka lasu	5	1	1	3	TAK - 2 (jako 164 wycinka lasu i/lub 167 eksploatacja lasu bez odnawiania)
B02.03	usuwanie podszytu	1	1	0	0	NIE
B02.04	usuwanie martwych i umierających drzew	4	1	2	1	TAK - 4 (jako 166 usuwanie martwych i umierających drzew)
B02.06	przerzedzenie warstwy	1	0	1	0	TAK - 1 (jako 164 wycinka lasu)

	drzew					
D01	drogi, ścieżki i drogi kolejowe	3	0	2	1	TAK - 3 (jako 502 drogi, autostrady lub 501 ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe)
D01.01	ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	12	0	4	8	TAK - 12 (jako 502 drogi, autostrady lub 501 ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe)
D01.02	drogi, autostrady	3	0	1	2	TAK - 3 (jako 502 drogi, autostrady)
E03.01	pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych	2	1	1	0	NIE
E03.04	inne odpady	1	0	0	1	TAK - 1 (jako 421 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych)
F04.02	zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.	6	0	0	6	TAK - 6 (jako 250 pozyskiwanie/usuwanie roślin - ogólnie)
G05	inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	1	0	0	1	NIE
H05.01	odpadki i odpady stałe	1	0	0	1	NIE
I01	nierodzące gatunki zaborcze	15	0	4	11	NIE
I02	problematiczne gatunki rodzime	3	0	2	1	TAK - 1 (jako 954 inwazja gatunku)
J03.02	antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk	1	1	0	0	NIE
K02	ewolucja biocenotyczna, sukcesja	11	2	8	1	NIE
K02.01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	7	3	3	1	NIE
K02.03	eutrofizacja (naturalna)	3	0	2	1	NIE
K04.05	szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzyńkę łowną)	14	0	11	3	TAK - 3 (jako 976 szkody wyrządzone przez zwierzyńkę łowną)

Spośród 27 oddziaływań na siedlisko stwierdzonych w latach 2013-2014, aż 24 generowały wpływy negatywne. W tej grupie 17 oddziaływań ma charakter istotnych zagrożeń dla siedliska mogących warunkować stan ochrony siedliska w przyszłości.

Najczęściej obserwowanym zagrożeniem w siedlisku jest obecność różnego rodzaju szlaków komunikacyjnych, począwszy od szlaków pieszych i ścieżek rowerowych, poprzez drogi leśne, na drogach kolejowych kończąc. Zagrożenie to bywa kodowane jako D01.01 (12 stanowisk), D01 (3 stanowiska), D01.02 (3 stanowiska). Wiąże się z nim rozprzestrzenianie się w siedlisku gatunków synantropijnych, zwiększona presja antropogeniczna czy zaśmiecanie płatów siedliska. Zagrożenie wynikające z obecności dróg i szlaków pieszych było także jednym z najczęściej odnotowywanych w trakcie badań w latach 2006-2008.

Kolejnym bardzo istotnym zagrożeniem jest obecność nierodzących gatunków zaborczych (I01). Generuje ono wpływy negatywne na 15 stanowiskach. Do najczęściej notowanych obcych gatunków inwazyjnych należą niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* w całym zasięgu siedliska w Polsce oraz czeremcha amerykańska *Padus serotina* notowana na stanowiskach niżowych. Warto zauważyć, że zagrożenie to nie było odnotowane w latach 2006-2008. Nie oznacza to jednak, że gatunków takich nie było. Ich obecność i wpływ na siedlisko odzwierciedlał wskaźnik *gatunki inwazyjne i ekspansywne w runie* lub *obecne gatunki inwazyjne*.

Istotnym zagrożeniem są także szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną; K04.05). Zagrożenie to było stwierdzone na 14 stanowiskach, Negatywny wpływ zwierząt roślinożernych przejawia się przede wszystkim w nadmiernym wydeptywaniu runa, nadmiernym zgryzaniu podrostu (co prowadzi do braku odnowienia naturalnego w siedlisku) czy uruchamianiu procesów erozji na stokach. Z ostatnim mamy do czynienia przede wszystkim w Sudetach w wyniku presji muflona. W całym zasięgu występowania siedliska na skutek presji zwierząt roślinożernych (zwłaszcza dzika) dochodzi do rozprzestrzeniania się gatunków nitrofilnych, w tym obcych i inwazyjnych takich jak niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, dla których wszelkie zaburzenia struktury gleby są jednocześnie nowymi niszami ekologicznymi podatnymi na kolonizację.

Kolejnym zagrożeniem stwierdzanym na 6 stanowiskach jest zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp. (F04.02), które skutkuje nadmiernie wydeptywanym runem i zaśmieceniem płatów siedliska. Ten typ zagrożenia dla siedliska był także podawany w latach 2006-2008.

Na 4 monitorowanych stanowiskach stwierdzono zagrożenie określane jako gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji (B02), generujące wpływy negatywne, do których należało m.in. niemal całkowite usunięcie drzewostanu (Gościeradów) oraz wprowadzanie do siedliska gatunków obcych ekologicznie.

W obrębie działań w ramach gospodarki leśnej wskazywano także na inne typy zagrożeń. Jednym z nich jest usuwanie martwych i umierających drzew (B02.04), generujące wpływy negatywne na 4 stanowiskach, usuwanie podszytu (B02.03) oceniane jako zagrożenie na 1 spośród 7 monitorowanych stanowisk. W grupie tej znajduje się także wycinka lasu (B02.02) wywierająca wyłącznie negatywny wpływ na siedlisko na 5 stanowiskach, odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime; B02.01.01) odnotowane na 2 stanowiskach, odnawianie lasu po wycince (nasadzenia; B02.01) generujące negatywne wpływy na 2 stanowiskach, odnawianie lasu po wycince (drzewa nierodzime; B02.01.02) mające negatywny wpływ na 1 stanowisku oraz przerzedzenie warstwy drzewostanu (B02.06) wpływające negatywnie na siedlisko na 1 stanowisku.

Oznacza to, że różne typy zagrożeń w ramach gospodarki leśnej wywierają wpływ łącznie na 20 monitorowanych stanowisk, stając się tym samym najistotniejszymi czynnikami kształtującymi strukturę przestrzenną i gatunkową siedliska.

Do istotnych zagrożeń w siedlisku będących konsekwencją wcześniej omówionych należą ewolucja biocenotyczna (sukcesja; K02) oraz zmiana składu gatunkowego (sukcesja; K02.01). Były one notowane łącznie na 18 stanowiskach. Wśród wpływów negatywnych do najczęściej wyróżnianych należało intensywne odnawianie się gatunków grądowych (lipa, grab) lub gatunków sztucznie wprowadzonych do siedliska takich jak buk czy sosna zwyczajna czego konsekwencją jest wycofywanie się gatunków typowych dla siedliska, a zwłaszcza niezwykle wrażliwych gatunków ciepłolubnych.

Ostatnim istotnym zagrożeniem jest zarzucenie pasterstwa, brak wypasu stwierdzone łącznie na 7 stanowiskach, skutkujące zbyt dużym zwarciem podrostu. Oddziaływanie to notowane było także w latach 2006-2008.

Informacja o gatunkach obcych

Tab. 7. Gatunki obce

Zestawienie informacji o gatunkach obcych, stwierdzonych w trakcie monitoringu siedliska przyrodniczego

Obszar NATURA 2000	Stanowisko	Obserwowane gatunki obce (<i>lista gatunków</i>)	
		Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
Dobromierz	Dębowa Góra wsch.	-	-
Dobromierz	Dębowa Góra zach.	-	-
Dobromierz	Dębowa Góra- centrum	-	-
Góry i Pogórze Kaczawskie	Bazaltowa Góra	-	<i>Impatiens parviflora</i> DC. niecierpek

			drobnokwiatowy
Góry i Pogórze Kaczawskie	Grabowa Góra	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy
Góry i Pogórze Kaczawskie	Lipa	-	Ovis ammon Pallas, 1811 owca dzika
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 1	-	Ovis ammon Pallas, 1811 owca dzika
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 2	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 2	-	Ovis ammon Pallas, 1811 owca dzika
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 3	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy
Góry i Pogórze Kaczawskie	Nad Groblą 3	-	Solidago canadensis L. nawłóć kanadyjska
Góry i Pogórze Kaczawskie	Paszówka	-	Pinus strobus L. sosna wejmutka
Góry i Pogórze Kaczawskie	Sichów	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy
Góry i Pogórze Kaczawskie	Siedmica	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy Solidago canadensis L. nawłóć kanadyjska
Dąbrowa Grotnicka	Szkółka 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Dąbrowa Grotnicka	Zimna Woda 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Dąbrowa Grotnicka	Zimna Woda 3	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska bardzo liczny, Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny
Dąbrowa Grotnicka	Zimna Woda 4	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Dąbrowa Świetlista w Pernie	Nowe Grodno 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska średnio liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Dąbrowa Świetlista w Pernie	Wołodrza 4	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina

			(Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Dąbrowy Ceranowskie	Podjabłońskie (Garnek)	-	-
Dobromierz	Dolina Czyżynki	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Ovis ammon Pallas, 1811 owca dzika średnio liczny
Dobromierz	Grabnik - grzbiet	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny
Dobromierz	Grabnik - stok	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny
Dobromierz	Wzgórze nad zalewem	-	-
Dolina Dolnej Pilicy	Ulów 1	Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny, Fraxinus pensylvanica jesion pensylwański mało liczny	Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny
Dolina Dolnej Pilicy	Ulów 2	-	-
Dolna Odra	Rezerwat Bielinek 1	-	Clematis vitalba L. powojnik pnący mało liczny
Dolna Odra	Rezerwat Bielinek 2	Robinia pseudacacia L. robinia akacja średnio liczny	Robinia pseudacacia L. robinia akacja mało liczny
Dolna Odra	Rezerwat Bielinek 3	-	-
Gościeradów	25a	-	Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny, Solidago canadensis L. nawłóć kanadyjska mało liczny
Gościeradów	Gościeradów 16c	-	Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny, Solidago canadensis L. nawłóć kanadyjska mało liczny, Erigeron annuus (L.) Pers. przymiotno białe mało liczny
Gościeradów	Gościeradów 88a	-	Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny
Gościeradów	Gościeradów 89c	-	Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny
Góry Bardzkie	Przełom Nisy wsch.	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Ovis ammon Pallas, 1811 owca dzika mało liczny
Góry Bardzkie	Przełom Nisy zach.	-	Ovis ammon Pallas, 1811 owca dzika mało liczny
Krzemionki Opatowskie	Jelenia Góra	-	-
Krzemionki Opatowskie	Krzemionki Opatowskie	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Solidago gigantea Aiton nawłóć późna mało liczny

Lasy Spalskie	Konewka – rejon bunkrów	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska średnio liczny, Solidago canadensis L. nawłóć kanadyjska mało liczny
Lasy Spalskie	Otulina rezerwatu Konewka 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy bardzo liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Lasy Spalskie	Rezerwat Konewka 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Lasy Spalskie	Rezerwat Konewka 2	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy bardzo liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Ostoja Lidzbarska	Leśnictwo Borek – obręb Ruda	Amelanchier spicata (Lam.) K. Koch świdośliwa kłosowa średnio liczny	Amelanchier spicata (Lam.) K. Koch świdośliwa kłosowa mało liczny, Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny
Ostoja Lidzbarska	Leśnictwo Bryńsk – obręb Konopaty	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska średnio liczny	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Ostoja Lidzbarska	Leśnictwo Bryńsk – obręb Ruda	-	Conyza canadensis (L.) Cronquist konyza kanadyjska mało liczny, Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Ostoja Nadbużańska	Gnojno	-	-
Ostoja Nadbużańska	Mierzvice Stare	-	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Ostoja Przedborska	Ewelinów	-	-
Ostoja Przedborska	Lasocin	-	-
Pojezierze Gnieźnieńskie	Nadleśnictwo Miradz 1	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny,

			Quercus rubra L. dąb czerwony mało liczny
Pojezierze Gnieźnieńskie	Nadleśnictwo Miradz 2	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy mało liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Pojezierze Gnieźnieńskie	Nadleśnictwo Miradz 3	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Grzywy Korzeczkowskie 2	-	-
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Grzywy Korzeczkowskie 3	-	-
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Milechowy	-	-
Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie	Pasma Zalejowskie 1	-	-
Załęczański łuk Warty	Niżankowice 1	-	Erigeron annuus (L.) Pers. przymiotno białe mało liczny, Juncus tenuis Willd. sit chudy mało liczny
Załęczański łuk Warty	Niżankowice 3	-	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska średnio liczny
Załęczański łuk Warty	Niżankowice 4	Robinia pseudacacia L. robinia akacyjowa mało liczny	Impatiens parviflora DC. niecierpek drobnokwiatowy średnio liczny, Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny, Robinia pseudacacia L. robinia akacyjowa mało liczny, Epilobium adenocaulon Hausskn. wierzbownica gruczołowata mało liczny
podlaskie	Bartków („Kamianki”)	-	Padus serotina (Erhr) Borkh. czeremcha amerykańska mało liczny
mazowieckie	Błaziny	-	-
mazowieckie	Bojarski Grąd	-	-
mazowieckie	Dąbrowa Polańska 2	-	-
mazowieckie	Lubienia	-	-
mazowieckie	Michałów Pakosławski 1	Robinia pseudacacia L. robinia akacyjowa mało liczny, Solidago canadensis L. nawłoc kanadyjska mało liczny	Robinia pseudacacia L. robinia akacyjowa mało liczny
świętokrzyskie	Oleszno 1	-	-
podlaskie	Ostowo	-	-
mazowieckie	Pakosław	-	-
świętokrzyskie	Starachowice	Robinia pseudacacia L. robinia	Robinia pseudacacia L.

		akacja mało liczny	robinia akacja mało liczny
mazowieckie	Zalesice	-	-

Uwaga! Wytłuszczonym drukiem zaznaczono stanowiska monitorowane w 2014 roku

W latach 2013-2014 obecność gatunków obcych stwierdzono na 48 stanowiskach spośród 70 monitorowanych. Na pozostałych 20 gatunki obce nie zostały odnotowane zarówno w trakcie tegorocznych badań, jak i badań prowadzonych w latach 2006-2008. W przypadku 25 stanowisk obecność gatunków obcych została odnotowana po raz pierwszy w latach 2013-2014, co oznacza, że nie były one stwierdzane jeszcze 6-8 lat temu.

Do najczęściej notowanych gatunków obcego pochodzenia należą niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* występujący na 27 stanowiskach oraz czeremcha amerykańska *Padus serotina* odnotowana na 19 stanowiskach. Gatunki te notowane były w latach 2006-2008 na odpowiednio 13 i 9 stanowiskach.

Istotnym gatunkiem nierodzimy w ciepłolubnych dąbrowach w Sudetach jest muflon, który nie był notowany w roku 2006-2008, być może z uwagi na fakt, że niewielka liczebność populacji gatunku nie powodowała jeszcze w tym okresie zauważalnych szkód w siedlisku. Z pewnością był już wtedy obecny na wszystkich ze stwierdzanych stanowisk, lecz z mniejszą niż dziś ilościowością. Obecnie gatunek ten podawany jest z 6 stanowisk

Ocena zastosowanej metodyki monitoringu i ewentualne propozycje zmian wraz z uzasadnieniem

Zastosowana metodyka, przy obecnym stanie wiedzy o charakterze struktury i funkcji siedliska wymaga korekt. Należy przede wszystkim rozważyć różnice pomiędzy genezą i strukturą świetlistych dąbrów niżowych (w większości pochodzenia antropogenicznego) oraz dąbrów podgórskich, z których przynajmniej część płatów może mieć charakter naturalny, i w tym momencie niektóre z przejawów jego dynamiki (np. wkraczanie gatunków grądowych do drzewostanu) mogą okazać się właściwe dla siedliska, zamiast świadczyć o jego degeneracji. Niezbędne jest także podjęcie badań nad rolą martwego drewna w omawianym typie siedliska, ponieważ obecnie obowiązująca metodyka zakłada, że ilość martwego drewna przekraczająca 5% zasobności drzewostanu świadczy o degeneracji ciepłolubnych dąbrów.

Propozycje działań ochronnych oraz wnioski dotyczące skuteczności dotychczas wykonywanych zabiegów

W obecnym stanie zachowania siedliska optymalne sposoby jego ochrony powinny być dostosowane do jego genyzy i struktury. Na stanowiskach, gdzie nie dochodzi do poważnych zaburzeń struktury i funkcji siedliska wskazana jest ochrona bierna, gdyż procesy zachodzące w nich mają w wielu wypadkach charakter naturalny, zaś ich obserwacja jest głównym zadaniem prowadzonego monitoringu. Na stanowiskach, gdzie odnotowane zostały zniekształcenia struktury i funkcji siedliska, i powierzchnia siedliska wyraźnie zmniejsza się konieczne jest wprowadzenie zabiegów w ramach ochrony czynnej. Istotne jest także to, aby w ramach gospodarki leśnej zaprzestać wprowadzania do siedliska gatunków obcych ekologicznie (sosna, buk), a jeżeli gatunki te już występują skupić się na stopniowym ich usuwaniu z płatów siedliska.

Poważnym problemem w ochronie niektórych płatów siedliska (podobnie jak muraw naskalnych i zbiorowisk chazmofitów) jest lokalnie nadmierne zagęszczenie populacji muflona, który powoduje praktycznie zniszczenie niektórych płatów siedliska leżących na stromych i kamienistych stokach (dolina Czyżynki, dolina Nysy Małej koło Kamienicy, rezerваты „Nad Groblą” oraz „Wąwóz Lipa”). Na takich

stanowiskach należy podjąć kroki administracyjne i prawne w zakresie zmniejszenia liczebności stad lub ich przesiedlenia w mniej kolizyjne lokalizacje.

Syntetyczne podsumowanie wyników dla siedliska przyrodniczego

Informacja w jakich regionach geograficznych występuje dane siedlisko przyrodnicze:

Region biogeograficzny kontynentalny.

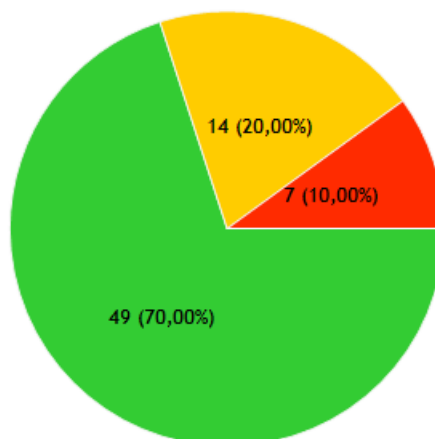
Rok/lata poprzednich badań: 2006, 2007, 2008

Rok/lata obecnych badań: 2013, 2014

Region kontynentalny

Powierzchnia siedliska

Na większości stanowisk powierzchnia siedliska jest zadowalająca, co oznacza, że na przestrzeni ostatnich 6-8 lat, nie uległa on zmianie bądź zwiększyła się. W porównaniu z raportem podsumowującym stan siedliska za lata 2006-2008 udział stanowisk z zadowalającą powierzchnią w latach 2013-2014 się nie zmienił i wynosi 70%, udział stanowisk z niezadowalającą powierzchnią siedliska również praktycznie nie zmienił się (19,5% w latach 2006-2008, obecnie – 20,0%), natomiast udział stanowisk, na których parametr ten został oceniony na U2 wzrósł o około 2%.

FV właściwy **U1** niezadowalający **U2** Zły **XX** nieznanym

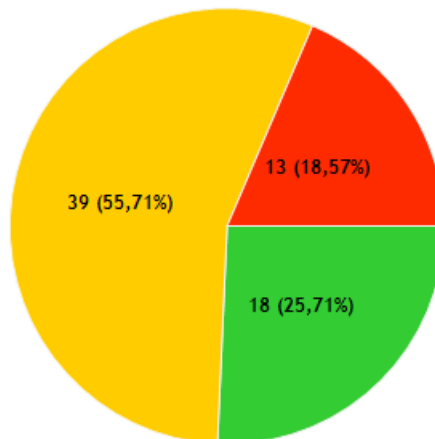
Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Specyficzna struktura i funkcje

Na zdecydowanej większości monitorowanych stanowisk specyficzną strukturę i funkcje siedliska oceniono jako niezadowalającą. Z kolei stanowiska, na których parametr ten oceniono jako właściwy stanowią zaledwie jedną czwartą wszystkich badanych powierzchni. W porównaniu z raportem podsumowującym stan ochrony siedliska za lata 2006-2008 udział stanowisk z niezadowalającą strukturą i funkcją wzrósł w latach 2013-2014 z 46% do 56%, udział stanowisk z właściwą strukturą i funkcją zmniejszył się z 44% do 26%, natomiast udział stanowisk, na których parametr ten został oceniony na U2 wzrósł z 10% do 19%. Istotne jest także to, że wyraźnie zmieniły się proporcje pomiędzy poszczególnymi kategoriami oceny. W

latach 2006-2008 udział stanowisk ocenionych na FV i U1 był zbliżony, z kolei aktualnie różnica w udziale powierzchni z właściwą i niezadawalającą strukturą i funkcją wynosi aż 30% na korzyść tych drugich. W związku z tym można w tym wypadku mówić o istotnym pogorszeniu stanu siedliska w regionie kontynentalnym, w odniesieniu do tego parametru, na przestrzeni ostatnich 6-8 lat.

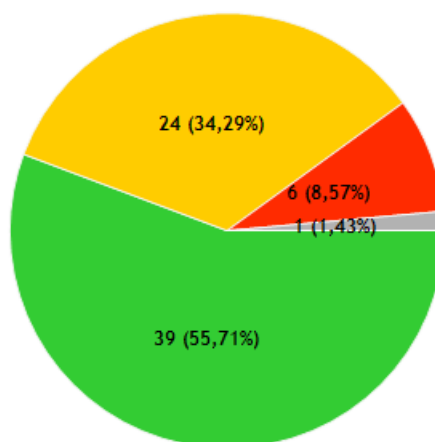

FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Perspektywy ochrony

Na większości monitorowanych stanowisk perspektywy ochrony siedliska oceniono jako właściwe (56%). Z kolei stanowiska, na których parametr ten oceniono jako niezadawalający stanowią około jedną trzecią wszystkich badanych powierzchni. W porównaniu z raportem podsumowującym stan ochrony siedliska za lata 2006-2008 udział stanowisk z właściwymi perspektywami ochrony wzrósł w latach 2013-2014 z 54% do 56%, udział stanowisk, gdzie perspektywy ochrony są niezadawalające zwiększył się z 31% do 34%, natomiast udział stanowisk, na których parametr ten został oceniony na U2 się zwiększył (z 7% do blisko 9%). Oznacza to, że na przestrzeni ostatnich 6-8 lat perspektywy ochrony siedliska nie zmieniły się znacząco i nadal dla większości stanowisk nie przewiduje się wystąpienia czynników, mogących zagrozić istnieniu dąbrów ciepłolubnych w przyszłości.

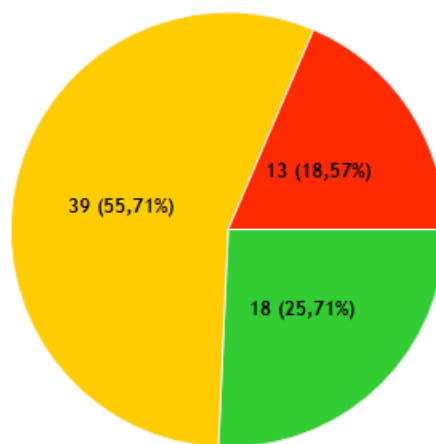
FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Ocena ogólna

Na zdecydowanej większości monitorowanych stanowisk ocena ogólna siedliska wskazuje na niezadawalający stan jego ochrony. Z kolei stanowiska, na których parametr ten oceniono jako właściwy stanowią zaledwie jedną czwartą wszystkich badanych powierzchni. W porównaniu z raportem podsumowującym stan ochrony siedliska za lata 2006-2008 udział stanowisk z niezadawalającą oceną ogólną wzrósł w latach 2013-2014 z 51% do 56%, udział stanowisk z właściwą oceną ogólną zmniejszył się z 37% do 26%, natomiast udział stanowisk, na których parametr ten został oceniony na U2 wzrósł z 13% do 19%. Pogorszenie oceny ogólnej siedliska na przestrzeni ostatnich 6-8 lat wynika niewątpliwie ze znaczącego pogorszenia jego specyficznej struktury i funkcji. Obserwujemy obecnie dość niepokojący trend przejawiający się spadkiem liczby stanowisk siedliska o właściwym stanie ochrony i zdecydowaną dominacją płatów zachowanych w sposób niezadawalający lub zły.

FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** nieznany

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.